

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ
УКРАЇНИ

УКРАЇНА

(19) **UA** (11) **107755** (13) **C2**
(51) МПК
C30B 29/46 (2006.01)

(12) ОПИС ДО ПАТЕНТУ НА ВИНАХІД

(21) Номер заявки: а 2013 12278	(72) Винахідник(и): Чекайло Микола Володимирович (UA), Українець Валентин Остапович (UA), Ільчук Григорій Архипович (UA), Українець Наталія Андріївна (UA), Гончар Федір Михайлович (UA)
(22) Дата подання заявки: 21.10.2013	
(24) Дата, з якої є чинними права на винахід: 10.02.2015	
(41) Публікація відомостей про заяву: 25.07.2014, Бюл.№ 14	(73) Власник(и): НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ "ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА", вул. Степана Бандери, 12, м. Львів, 79013 (UA)
(46) Публікація відомостей про видачу патенту: 10.02.2015, Бюл.№ 3	(56) Перелік документів, взятих до уваги експертизою: Бендюрис Р.А., Киндурис А.С., Цветкова Е.В., Шилейка А.Ю. Край поглощения соединений $\text{Ag}_8\text{MIVSe}_6$ при гидростатических давлениях // Неорганические материалы. - 1976, - Т. 12. - № 10. - С.1745-1748 L.D. Gulay, I.D. Oleksceyk and O.V. Parrasyuk. Crystal structure of $\text{P-Ag}_8\text{SnSe}_6$ // Journal of Alloys and Compounds. - 2002. - 339 (1-2). - P.113-117 М.В. Чекайло, В.В. Українець, Г.А. Ільчук, Ю.П. Павловський, Н.А. Українець Фазові перетворення в шихті при синтезі сполук сімейства аргіродитів Ag_8XSe_6 (X = Si, Ge, Sn) // Фізика і хімія тв. тіла. - 2011. - Т.12, №1. - С.191-196 P.D. Carre, R.O. Trault-Fichet, J. Flahaut. Structure ?'- Ag_8GeSe_6 // Acta. Cryst. - 1980. - B 36. - P.245 Gorochov O. Les composes Ag_8MX_6 (M = Si, Ge, Sn et X = S, Se, Te) // Bulletin de la societie chimique de France. - 1968. - № 6. - P. 2263-2275

(54) СПОСІБ ОТРИМАННЯ КРИСТАЛІЧНОГО АРГІРОДИТУ Ag_8GeSe_6

(57) Реферат:

Винахід стосується технології отримання напівпровідникових матеріалів, зокрема полікристалічного аргіродиту Ag_8GeSe_6 . Заявлено спосіб, згідно з яким кварцову ампулу, завантажену шихтою елементарних компонент срібла, германію, селену напівпровідникової чистоти, взятих у стехіометричному співвідношенні, вакуумують до залишкового тиску $(0,9 \pm 1,2) \cdot 10^{-4}$ тор, відпаюють та нагрівають. Нагрівання здійснюють так, щоб синтезувати бінарні сполуки Ag_2Se і GeSe_2 . Наступним нагрівання досягають температури початку реагування між бінарними сполуками Ag_2Se і GeSe_2 та синтезування аргіродиту Ag_8GeSe_6 і створюють умови

UA 107755 C2

для такого реагування. Спосіб дозволяє суттєво зменшити його енергозатратність та гарантує одержання сполуки стехіометричного складу.

Винахід стосується до технології отримання напівпровідникових матеріалів із змішаною електронно-іонною провідністю, зокрема до способу синтезу полікристалічного Ag_8GeSe_6 , який може бути використаний в цифровій мікроелектроніці для формування елементів резистивного перемикачання.

Відомий спосіб отримання кристалічного аргіродиту Ag_8GeSe_6 із шихти елементарних компонентів срібла, германію, селену, взятих у стехіометричному співвідношенні, завантажують в кварцову ампулу, вакуумують та відпаюють, після чого нагрівають до температури 1273 K (швидкість нагріву не вказана). Тривалість синтезу при цій температурі становила 72 год. В подальшому ампулу охолоджують до температури 873 K і тиждень витримують при цій температурі. [P.D. Carre, R.O. Trault-Fichet, J. Flahaut. Structure β' - Ag_8GeSe_6 . Acta. Cryst. - 1980. - В 36. - Р. 245-249].

Отже, описаний спосіб отримання кристалічних зразків аргіродиту Ag_8SnSe_6 характеризується відсутністю контролю процесів синтезу (контейнер є "чорною скринькою"), зв'язування селену, та стехіометричності і є суттєво енергозатратним.

Найбільш близьким до пропонованого способу отримання кристалічного аргіродиту Ag_8GeSe_6 , згідно з яким кварцову ампулу, завантажену шихтою елементарних компонентів (срібла, германію, селену) напівпровідникової чистоти, взятих у стехіометричному співвідношенні, вакуумують до залишкового тиску 10^{-2} Тор, відпаюють та повільно (близько 3 діб) нагрівають до температури, яка перевищувала температуру ліквідуса Ag_8GeSe_6 на 50 °C (тобто до $T \approx 1225$ K) [Gorochov O. Les composés Ag_8MX_6 (M = Si, Ge, Sn et X=S, Se, Te). Bulletin de la société chimique de France. - 1968. - № 6. - Р. 2263-2275].

Але, цей метод отримання кристалічних зразків аргіродиту Ag_8GeSe_6 характеризується відсутністю контролю процесів синтезу (як і в попередньому випадку контейнер є "чорною скринькою") зв'язування селену, та високою енергозатратністю, оскільки використовується повільне (протягом 72 годин) нагрівання.

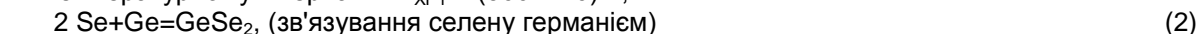
В основу винаходу поставлена задача створити спосіб отримання кристалічного аргіродиту Ag_8GeSe_6 , в якому би за рахунок нових дій та операцій можна було б отримати сполуки гарантовано стехіометричного складу і мінімізувати час процесу синтезу та його енергозатратність.

Поставлена задача вирішується тим, що в способі одержання кристалічного аргіродиту Ag_8GeSe_6 , згідно з яким кварцову ампулу, завантажену шихтою елементарних компонентів срібла, германію, селену напівпровідникової чистоти, взятих у стехіометричному співвідношенні, вакуумують до залишкового тиску $(0,9 \div 1,2) \cdot 10^{-4}$ тор відпаюють та нагрівають, згідно винаходу, при нагріванні проводять першу витримку при температурі в діапазоні $\Delta T_{\text{ВІТ1}} = (560 \div 740)$ K до проходження ХР зв'язування селену шляхом синтезування бінарної сполуки Ag_2Se , після подальшого нагрівання проводять другу витримку при температурі в діапазоні $\Delta T_{\text{ВІТ2}} = (860 \div 920)$ K до синтезування бінарної сполуки GeSe_2 та аргіродиту Ag_8GeSe_6 , та третю температурну витримку при температурі в діапазоні температур $\Delta T_{\text{ВІТ3}} = (1190 \text{ K} \div 1240) \text{ K}$ до досягнення гомогенізації розплаву і охолоджують.

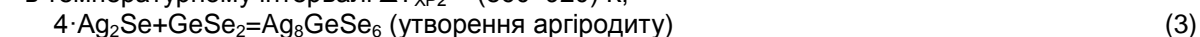
Запропонований спосіб отримання кристалічного аргіродиту Ag_8GeSe_6 ґрунтується на експериментальному встановленні температурних інтервалів протікання хімічних реакцій та факту поетапності процесів синтезу (спочатку в температурному інтервалі $\Delta T_{\text{ВІТ1}}$ синтезується бінарна сполука Ag_2Se , а в подальшому - в температурному інтервалі $\Delta T_{\text{ВІТ2}}$ синтезується спочатку бінарна сполука GeSe_2 а також аргіродит Ag_8GeSe_6); встановленні факту низькотемпературного зв'язування селену (виключення небезпеки вибуху); та можливості збільшення швидкості нагрівання (скорочення часу процесу та мінімізація енергозатратності) і описується наступними реакціями:

- в температурному інтервалі $\Delta T_{\text{ХР1}} = (560 \div 740) \text{ K}$;

- в температурному інтервалі $\Delta T_{\text{ХР2}} = (860 \div 920) \text{ K}$;

- в температурному інтервалі $\Delta T_{\text{ХР3}} = (860 \div 920) \text{ K}$.

При досягненні температур початку інтервалу протікання ХР створюємо умови для реагування - часові витримки, що призводить до зв'язування селену і забезпечують стехіометричність складу утворюваних сполук Ag_2Se , GeSe_2 та аргіродиту Ag_8GeSe_6 .

Спосіб отримання кристалічного аргіродиту Ag_8GeSe_6 здійснюється так. Кварцову ампулу, завантажену шихтою елементарних компонентів (срібла, германію, селену) напівпровідникової

чистоти, взятих у стехіометричному співвідношенні, вакуумують до залишкового тиску $1 \cdot 10^{-4}$ тор, відпаюють та нагрівають. При нагріванні проводять температурні витримки:

першу - при температурі в діапазоні $\Delta T_{\text{вит1}} = 570 \div 740$ К до проходження хімічної реакції зв'язування селену шляхом синтезування бінарної сполуки Ag_2Se ;

другу (після подальшого нагрівання) - при температурі в діапазоні $\Delta T_{\text{вит2}} = (860 \div 920)$ К до синтезування бінарної сполуки GeSe_2 та аргіродиту Ag_8GeSe_6 із бінарних сполук Ag_2Se і GeSe_2 ;

та третю - при температурі в діапазоні $\Delta T_{\text{вит3}} = (1190 \div 1240)$ К до досягнення гомогенізації розплаву. При наступному охолодженні одержуємо сполуку гарантовано стехіометричного складу, одержану з мінімізацією часу синтезу і енергозатратності.

Приклад: Для приготування шихти використані матеріали: гранульований аморфний селен; срібло металеве, листове; германій кристалічний.

При масі заважки $m_{\text{шихти}} = 1,5$ г., швидкості нагрівання $\beta_{\text{наг}} = 7$ К/хв., у температурних інтервалах протікання хімічних реакцій використані такі часові витримки Δt і їх температури $T_{\text{вит}}$, як показано в табл. 1.

Таблиця 1

Технологічні параметри
(температури витримок $T_{\text{вит}}$ і їх тривалість Δt) синтезу аргіродиту Ag_8GeSe_6 .

Номер витримки	$\Delta T_{\text{вит}}, \text{ К}$	Температури витримок $T_{\text{вит}}, \text{ К}$	Тривалість витримок $\Delta t, \text{ хв.}$	Процеси
Перша	$560 \div 740$	620	≈ 60	синтезування Ag_2Se
Друга	$860 \div 920$	890	≈ 40	синтезування GeSe_2 і Ag_8GeSe_6
Третя	$1190 \div 1240$	1240	≈ 50	гомогенізація розплаву

Як видно з таблиці загальний час витримок становить 2,5 години. Загальний час синтезування з врахуванням нагрівання та витримок становить 4,8 години (проти 72 годин у найближчому аналозі), що у 15 разів менше ніж у прототипу.

Після закінчення синтезу ампулу охолоджували протягом 2,3 годин зі швидкістю $\beta_{\text{охол}} = 7$ К/хв. з утворенням полікристалічного зливку сполуки аргіродиту Ag_8GeSe_6 з гарантованим стехіометричним складом.

ФОРМУЛА ВИНАХОДУ

Спосіб отримання кристалічного аргіродиту Ag_8GeSe_6 , згідно з яким кварцову ампулу, завантажену шихтою елементарних компонент срібла, германію, селену напівпровідникової чистоти, взятих у стехіометричному співвідношенні, вакуумують до залишкового тиску $(0,9-1,2) \cdot 10^{-4}$ тор та нагрівають, який **відрізняється** тим, що при нагріванні проводять першу температурну витримку при температурі в діапазоні $\Delta T_{\text{вит1}} = 560-740$ К до проходження першої хімічної реакції зв'язування селену шляхом синтезування бінарної сполуки Ag_2Se , після подальшого нагрівання проводять другу температурну витримку при температурі в діапазоні $\Delta T_{\text{вит2}} = 860-920$ К до проходження другої хімічної реакції зв'язування селену шляхом синтезування бінарної сполуки GeSe_2 та синтезування аргіродиту Ag_8GeSe_6 із бінарних сполук Ag_2Se і GeSe_2 , та третю температурну витримку при температурі в діапазоні температур $\Delta T_{\text{вит3}} = 1190-1240$ К до досягнення гомогенізації розплаву і охолоджують.

Комп'ютерна верстка І. Мироненко

Державна служба інтелектуальної власності України, вул. Урицького, 45, м. Київ, МСП, 03680, Україна

ДП "Український інститут промислової власності", вул. Глазунова, 1, м. Київ – 42, 01601